

*Положешний В.В., к.т.н., доцент,
Слісєв В.Н., к.т.н., доцент*

ОРГАНІЗАЦІЯ ОПОВІЩЕННЯ ТА ІНФОРМУВАННЯ ПРО ЗАГРОЗУ ВИНИКНЕННЯ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ.

У науковій статті розглянуто системи оповіщення та інформування на загальнодержавному, регіональному, місцевому та об'єктовому рівнях.

Ключові слова: оповіщення, інформування, сили цивільного захисту, автоматизовані системи оповіщення.

Постановка проблеми. Великі людські та матеріальні втрати при виникненні надзвичайних ситуацій виникають із-за проблем своєчасного оповіщення людей про ці загрози.

Аналіз останніх досліджень. Як показала практика організації оповіщення та інформування в сучасних умовах відрізняється від вимог ПКМУ від 15 лютого 1999 р. № 192 „Про затвердження Положення про організацію оповіщення та інформування у надзвичайних ситуаціях”.

Постановка завдання. В теперішній час розроблений проект нової Постанови КМ України, замість діючої, який обговорюється та узгоджується в ЦОВВ.

Виклад основного матеріалу. Оповіщення та інформування населення згідно до Кодексу Цивільного Захисту України Розділ IV Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій ” Глава 6. Оповіщення та інформування суб'єктів забезпечення цивільного захисту має відповідати наступним вимогам:

Стаття 30. Оповіщення про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій

1. Оповіщення про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій полягає у своєчасному доведенні такої інформації до органів управління цивільного захисту, сил цивільного захисту, суб'єктів господарювання та населення.

2. Оповіщення про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій забезпечується шляхом:

1) функціонування загальнодержавної, територіальних, місцевих автоматизованих систем централізованого оповіщення про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій, спеціальних, локальних та об'єктових систем оповіщення;

2) централізованого використання телекомунікаційних мереж загального користування, у тому числі мобільного (рухомого) зв'язку, відомчих телекомунікаційних мереж і телекомунікаційних мереж суб'єктів господарювання в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, а також мереж загальнонаціонального, регіонального та місцевого радіомовлення і телебачення та інших технічних засобів передавання (відображення) інформації;

3) автоматизації процесу передачі сигналів і повідомлень про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій;

4) функціонування на об'єктах підвищеної небезпеки автоматизованих систем раннього виявлення надзвичайних ситуацій та оповіщення;

5) організаційно-технічної інтеграції різних систем централізованого оповіщення про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій та автоматизованих систем раннього виявлення надзвичайних ситуацій та оповіщення;

б) функціонування в населених пунктах, а також місцях масового перебування людей сигнально-гучномовних пристроїв та електронних інформаційних табло для передачі інформації з питань цивільного захисту.

3. Встановлення сигнально-гучномовних пристроїв та електронних інформаційних табло покладається на органи місцевого самоврядування, суб'єкти господарювання. Місця встановлення сигнально-гучномовних пристроїв та електронних інформаційних табло визначаються органами місцевого самоврядування, суб'єктами господарювання.

4. Оператори телекомунікації, телерадіоорганізації зобов'язані забезпечити підключення технічних засобів мовлення до автоматизованих систем централізованого оповіщення з установленням спеціального обладнання для автоматизованої передачі сигналів та повідомлень про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій.

{Частина четверта статті 30 із змінами, внесеними згідно з Законом № 353-VII від 20.06.2013}.

5. Порядок організації оповіщення про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій та організації зв'язку у сфері цивільного захисту визначається положенням, яке затверджується Кабінетом Міністрів України.

Стаття 31. Інформування у сфері цивільного захисту

1. Інформацію з питань цивільного захисту становлять відомості про надзвичайні ситуації, що прогножуються або виникли, з визначенням їх класифікації, меж поширення і наслідків, а також про способи та методи захисту від них.

2. Органи управління цивільного захисту зобов'язані надавати населенню через засоби масової інформації оперативну та достовірну інформацію, зазначену в частині першій цієї статті, а також про свою діяльність з питань цивільного захисту, у тому числі в доступній для осіб з вадами зору та слуху формі.

{Частина третю статті 31 виключено на підставі Закону № 353-VII від 20.06.2013}.

4. Інформація має містити дані про суб'єкт, який її надає, та сферу його діяльності, про природу можливого ризику під час аварій, включаючи вплив на людей та навколишнє природне середовище, про спосіб інформування населення у разі загрози або виникнення аварії та поведінку, якої слід дотримуватися.

5. Оприлюднення інформації про наслідки надзвичайної ситуації здійснюється відповідно до законодавства про інформацію.

Оповіщення – доведення сигналів і повідомлень органів управління цивільного захисту про загрозу та виникнення надзвичайних ситуацій, аварій, катастроф, епідемій, пожеж тощо до центральних і місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ, організацій та населення;

Інформування та оповіщення.

Це основний принцип та головний і невід'ємний елемент усієї системи заходів захисту. Інформацію становлять відомості про НС техногенного та природного характеру, що прогножуються або виникли, з визначенням їх класифікації, меж поширення і наслідків, а також способи та методи реагування на них. Оповіщення про загрозу виникнення НС техногенного та природного характеру і постійне інформування про них населення забезпечуються шляхом:

- завчасного створення і підтримки в постійній готовності загальнодержавної і територіальних автоматизованих систем центрального оповіщення населення;
- організаційно-технічного з'єднання територіальних систем централізованого

оповіщення і систем оповіщення на об'єктах господарювання;

- завчасного створення та організаційно-технічного з'єднання з системами спостереження і контролю постійно діючих локальних систем оповіщення та інформування населення в зонах можливого катастрофічного затоплення, районах розміщення радіаційних і хімічних підприємств, інших об'єктів підвищеної небезпеки;

- централізованого використання загальнодержавних і галузевих систем зв'язку, радіо провідного, телевізійного оповіщення, радіотрансляційних мереж та інших технічних засобів передавання інформації.

Організація управління, оповіщення, інформування і зв'язку в районі надзвичайної ситуації.

Управління діями органів управління і сил цивільного захисту суб'єкта господарської діяльності щодо запобігання виникнення та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій техногенного, природного, соціального характеру здійснюється з місць постійного розміщення, а у разі необхідності із запасних і рухомих пунктів управління.

Органи управління ЦЗ можуть працювати, залежно від обставин, у повному або скороченому складі в різних режимах і приводитися в готовність за рішенням керівника ЦЗ суб'єкта господарської діяльності, територіальних або вищих органів управління цивільної захисту.

Сили цивільної захисту приводяться в готовність відповідним рішенням керівника ЦЗ об'єкта або вищих органів управління.

Забезпечення дій органів управління сил ЦЗ та виконання основних заходів ЦЗ в період загрози виникнення надзвичайних ситуацій виконується у наступному порядку:

- приводяться у готовність і переводяться на цілодобове спостереження пости РХС з доповіддю про інформацію: терміново у разі необхідності; через 4 год.;

- штаб цивільного захисту та з надзвичайних ситуацій об'єкта координує роботу управлінь, відділів і служб об'єкта щодо матеріально-технічного забезпечення сил та заходів цивільного захисту;

- приводяться у готовність всі наявні сховища, протирадіаційні укриття та підвальні приміщення для укриття працівників і службовців, у разі необхідності проводиться додатково їх герметизація;

- виконується прогноз можливої постановки і уточнюються рішення на проведення рятувальних та першочергових невідкладних відновлювальних робіт в можливих осередках ураження;

- проводиться у разі необхідності відселених (або евакуація) працівників і службовців суб'єкта господарської діяльності у разі попадання об'єкта в зони ураження, особливо із зон хімічного і радіоактивного зараження;

- здійснюється (у разі необхідності) висування додаткових сил у райони аварій, катастроф і стихійного лиха, виконуються інші заходи.

Організація забезпечення заходів та дій органів управління і сил ЦЗ виконується згідно з календарним планом за кожною групою можливих НС.

У період загрози виникнення надзвичайних ситуацій системи оповіщення приводяться у готовність для здійснення масового інформування працівників, а зв'язок здійснюється з використанням всіх його видів і засобів.

Особливо важливого значення набуває зв'язок в надзвичайних умовах мирного часу, коли виникають великі промислові аварії, катастрофи, стихійні лиха, коли в

лічені хвилини необхідно віддати розпорядження на рятування людей, на приведення в готовність сил ЦЗ, організацію взаємодії та організувати оповіщення населення про загрозу виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій.

Зв'язок організовується згідно з рішенням начальника цивільної захисту, вказівками начальника управління (відділу) з питань надзвичайних ситуацій та цивільного захисту населення області (міста обласного підпорядкування, району) і розпорядженням вищого органу управління. Відповідальність за організацію зв'язку несуть начальники управлінь (відділів) з надзвичайних ситуацій і цивільного захисту населення, штабів ЦЗ, а за її підготовку і безперервну роботу - відповідні керівники об'єктів зв'язку.

Система зв'язку – це організаційно технічне об'єднання, сил і засобів зв'язку, що використовуються для обміну інформацією в системі органів управління і сил ЦЗ, яка будується за принципом широкого використання державних і відомчих мереж зв'язку.

Державна мережа – це опорна мережа зв'язку цивільного захисту, котра базується на загальнодержавному і обласному виробничо-технічному управлінні зв'язком.

За рахунок державної мережі зв'язку проводиться більш як 90-95% службових переговорів. Вона включає: телефонні і телеграфні мережі; мережі поштового зв'язку; мережі радіо і радіорелейного зв'язку.

Відомча мережа зв'язку складає приблизно 30% від державної, і до неї можна віднести такі мережі зв'язку: Міненергопром, Мінінфраструктури (управління авіації, автотранспорту, річного і морського флоту та Укрзалізниці), Мінагропром тощо.

Основу об'єктової системи зв'язку складає адміністративно-господарський зв'язок та технологічний зв'язок, які забезпечують обмін інформацією з адміністративно-господарського, технологічного управління та управління цивільного захисту як у повсякденному житті, так і в умовах надзвичайних ситуацій (виробнича АТС, директорський, диспетчерський і технологічний зв'язок, телеграфний і радіомовний зв'язок, системи промислового телебачення для організації спостереження і контролю за технологічним процесом і безпекою у виробництві).

Провідний зв'язок у системі цивільної захисту здійснюється за загальнодержавною системою зв'язку, а також за допомогою засобів зв'язку управлінь (відділів) з питань надзвичайних ситуацій та цивільного захисту населення території, штабів і сил ЦЗ та суб'єктів господарської діяльності.

Радіозасоби, що використовуються в системі цивільного захисту, поділяються на рухомі і стаціонарні.

До рухомих радіозасобів належать переносні радіостанції (Р-822, Р-105М, Р-108М, Р-1-9М, Р-107, Карат, Кактус, сучасні мобільні вітчизняні та імпорتنі) і радіостанції, які встановлюються на автомобілях, інженерних і спеціальних машинах, літаках і вертольотах, а також ті, які пристосовані для швидкого розгортання і транспортування будь-яким видом транспорту (Р-110М, Р-102М2, Р-118М3, Р-140, Р-104АМ, Р-105, Р-108, Р-109з БУМ, Р-111, Р-113, Р-123, Р-401М, Р-405, Граніт-АС).

Стаціонарні радіозасоби встановлюються для постійної роботи на спорудах і нерухомих об'єктах (ВЯЗ-М2, Р-641Д, Р-642БД, Р-644БД, Р-654Б, Р-831, Р-822, РСО-30, РСО-5, Граніт-ЦС і нового покоління).

Основні типи радіоприймачів: Р-311, Р-326, Р-250М, Р-310М, Р-254-2М, Р-155П та нового покоління.

Радіорелейні засоби поділяються на рухомі і стаціонарні. Вони дозволяють забезпечити високоякісний дуплексний багатоканальний телефонний і телеграфний зв'язок, який мало залежить від часу року, днів і атмосферних завад.

Оповіщення організовується у всіх ланках управління цивільного захисту з метою своєчасного приведення системи ЦЗ в різні ступені готовності і доведення до органів управління і всього населення розпоряджень і сигналів цивільного захисту. Системи оповіщення поділяються на загальнодержавну, регіональну, місцеву, об'єктову та циркулярного виклику.

У системах оповіщення цивільного захисту використовуються стаціонарні електросирени багатоцільового призначення з радіусом озвучення 3-5 км, електросирени типів „С-40”, „С-28” та інші, а також спеціальна апаратура АДУ-ЦВ, П-160, ГТ-157, Р-413.

Електросирена „С-40” забезпечує озвучення території в радіусі 300-700 м. Радіус озвучення залежить від рівня вуличних шумів, характеру і висоти забудови, висоти встановлення електросирени над поверхнею землі. Вони встановлюються на найвищих будинках на рівні не менше як 2,5 м від верхньої точки даху в стороні від димових і вентиляційних труб, а також джерел сильних і постійних шумів.

Електросирена „С-28” встановлюються в шумних цехах промислових підприємств.

На сьогодні у системі цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру широкого вжитку набули сучасні системи супутникового радіозв'язку. У процесі роботи МИС з'явилася проблема оперативного і швидкого реагування на різні події, у зв'язку з чим у МИС було прийняте рішення про створення структурного органу Керування швидкого реагування.

Для оперативного реагування на виникаючі надзвичайні ситуації Керуванню швидкого реагування необхідні були мобільні технічні засоби, що дозволяють у мінімально короткий термін прибути на місце події, оцінити ситуацію і негайно передати документовану інформацію в кризовий центр (КЦ) МИС для оперативного ухвалення рішення про локалізацію виникаючої надзвичайної ситуації. Було прийняте рішення про створення оперативного мобільного пункту управління (МПУ) для групи швидкого реагування на базі автомобіля та мобільного комплексу апаратно-програмних пристроїв (КАПП).

Основою цього комплексу є спеціально створювана для МИС комп'ютерна програма, інстальована в центральний комп'ютер, що дозволяє гнучко керувати бортовими апаратними засобами МГІУ.

При виході з ладу комп'ютера (що мало ймовірно), кожна зі складових частин КАПП здатна виконати свої функції в ручному режимі. КАПП, розміщений на борту МНУ, дозволить групі фахівців, що прибули на місце виникнення МС, здійснювати збір і передачу інформації за допомогою наступних апаратних засобів:

- використовуючи радіоустаткування КХ діапазону (1,5-30 МГц), оперативно забезпечити ТЛФ, ТЛГ, факсимільний зв'язок з аналогічними МПУ і КЦ МНС (м. Київ), здійснити передачу даних зі швидкістю 75/300 Бт/с як у ручному (не автоматичному), так і в автоматичному режимах, за допомогою системи;

- використовуючи мобільну (в кейсі) станцію супутникового зв'язку стандарту INMARSAT, здійснити двосторонній конфіденційний зв'язок (телефон, факс, передача даних) з будь-якою точкою планети зі швидкостями:

- голосовим каналом — 16 кБт/с;

- факсимільним каналом - 9600 Бт/с;
- каналом HSD - 64 кБпг/с HSD - апаратура високошвидкісної передачі даних, що дозволяє забезпечити прийом і передачу відеозображення в реальному часі (відеоконференція), а також забезпечує доступ у мережу ІБОН та ін.;

- здійснити УКХ-радіозв'язок (VHF/UHF) у зоні виникнення НС (у радіусі 15-25 км) з радіоабонентами, що виконують роботи з її ліквідації (до 20 осіб) і які мають портативні радіостанції „Motorola”, що входять у комплект бортової конвенціональної системи МПУ.

Радіоабоненти можуть бути (шляхом програмування радіостанцій на місці) розбиті на розмовні групи згідно зі специфікою виконуваних ними робіт. При цьому забезпечується:

- висока експлуатаційна надійність і якість зв'язку;
- керування в режимі реального часу (час доступу до абонента – не більше 250 мс);

- індивідуальний, груповий і аварійний виклики;

- робота з ТЛФ мережею (вхід радіоабонентів у ТЛФ-сітку і вихід на кожний з них із ТЛФ сітки);

- здійснити голосовий радіозв'язок радіоабонента конвенціональної УКХ-радіомережі з КЦ МИС (м. Київ) через міні АТС, РС (комп'ютер), Кв радіостанцію і навпаки;

- забезпечити радіозв'язок з екіпажами літальних апаратів (вертольотів, літаків), задіяних на ліквідацію наслідків ЧС, за допомогою дводіапазонної VHF/UHF (115-175; 225-400 МГц) радіосистеми MVRC 83;

- здійснювати (при необхідності) радіопрослуховування робочих каналів МВС (ГАЙ), аварійно – рятувальної служби, швидкої допомоги й інших відомств, виділених на ліквідацію наслідків НС, за допомогою функції сканування URC 200;

- одержати точні координати місця розташування МПУ (з відображенням на моніторі РС) за допомогою апаратури визначення місця розташування рухливого об'єкта, використовуючи приймач системи глобального позиціонування - GPS;

- здійснити телефонний (стільниковий) зв'язок аналогового стандарту NMT-450i з будь-яким абонентом телефонної мережі загального доступу, знаходячись у зоні радіопокриття системи UMC, завдяки великій вихідній потужності (15Вт) апарата Motorola ASSOCIATE 2000 і високоефективній антені.

Будь-якому фахівцю чи добровольцю, задіяному на ліквідації наслідків НС і що стали радіоабонентом МПУ, бортовий КАПП дозволить:

- здійснити УКВ радіозв'язок як із МПУ, так і між собою (до 16 розмовних груп), забезпечуючи індивідуальний, груповий і аварійний виклики, використовуючи до W ти рівнів пріоритету;

- здійснити оперативні переговори (доповіді) безпосередньо з КЦ МИС (м. Київ), використовуючи КАПП МПУ;

- здійснити радіозв'язок з екіпажами літальних апаратів (наприклад, при гасінні лісових пожеж) через конвенціональну радіосистему міні-АТС – радіосистему MVRC 83;

- здійснити вихід у телефонну мережу загального користування (при підключенні однієї з ліній АТС до міні АТС МПУ), а через станцію супутникового зв'язку чи КХ радіозв'язок зв'язатися з КЦ МИС України. Слід зазначити, що за рахунок оригінального інженерного рішення у цьому проекті три радіосистеми мають можливість одночасної роботи на одну антену. Електроживлення КАПП МПУ

здійснюється від спеціальної акумуляторної батареї і виносного (до 30 м) портативного бензоагрегату (Р вих. = 2,2 кВт) чи зовнішньої мережі 220 В, 50 Гц. З особливою старанністю продумані питання життєзабезпечення фахівців МІС, що виїжджають на місце виникнення НС.

Однією з особливостей КАПП МПУ є наявність у його складі мобільної радіостанції „Motorola – GM300” (16 каналів, 25-40 Вт) з DTMF-мікрофоном, що встановлюється в тимчасовому штабі ДСНС для підтримки зв'язку з радіоабонентами, що беруть участь у ліквідації наслідків НС, а також з самим МПУ. Комплекс МПУ дає можливість пересування в зоні НС (у радіусі 50-70 км), не втрачаючи при цьому контролю над обстановкою.

Дії населення при попереджувальному сигналі „Увага всім!” і мовним інформаціям органів управління цивільного захисту.

Успішний захист від наслідків надзвичайних ситуацій можливий при своєчасному отриманні або доведенні сигналів оповіщення цивільного захисту.

У цих випадках ситуація може виявитися найрізноманітнішою, а часом і дуже складною. Від кожного громадянина вимагатиметься висока дисциплінованість і організованість, вправні, чіткі дії і нерідко прийняття самостійних рішень. За короткий час необхідно підготувати до захисту себе, свою сім'ю і житло, взяти участь у підготовці до захисту підприємства (організації), на якому працюєш, і населеного пункту, у якому живеш.

Усі громадяни зобов'язані брати найактивнішу участь у виконанні заходів, які провадитимуться у цей період органами цивільного захисту:

- у забезпеченні своєчасного отримання сигналів, команд, розпоряджень органів влади і цивільного захисту;
- у здійсненні протипожежних заходів;
- у підготовці будинку (квартири) до захисту від проникнення радіоактивного пилу і парів сильнодіючих отруйних речовин (СДОР);
- в організації евакуаційних заходів;
- у захисті продуктів харчування, фуражу і води від зараження;
- у здійсненні протиепідемічних заходів тощо.

Серед завдань цивільного захисту першочерговою є своєчасність, надійність оповіщення населення про лихо, що насувається.

Як населення дізнається про загрозу небезпеки? Як оперативно і повно інформувати людей про обстановку, що склалася? Адже від цього залежить успіх справи.

Тривалий час у цивільній обороні застосовувалися чотири сигнали. Люди знали, наприклад, якщо звучить сирена, – це сигнал оповіщення цивільного захисту „Повітряна тривога!”, що попереджає про безпосередню загрозу нападу з повітря. У такому випадку населення повинно було негайно залишити свої квартири, робочі місця, транспортні засоби і сховатися у захисних спорудах.

У житті ж (при плановому або раптовому спрацюванні територіальних систем оповіщення) реакція людей була різною. Одні не звертали на звук уваги, інші розгублено не знали, що робити. Керівники підприємств починали телефонувати у територіальні органи управління цивільного захисту і уточнювати, що сталося, замість того, щоб дати команду на укриття людей у захисних спорудах. Не було сигналів про стихійне лихо, що наближається, про аварію.

Варто згадати, що за старих часів, коли десь траплялася біда або комусь загрожувала небезпека, народ, почувши дзвони або набат, збирався громадою і

дізнавався про те, що трапилось, і приймав рішення, як боротися із загрозою небезпеки.

Так і тепер, не можна залишати людей у незнанні, вони повинні володіти ситуацією і тільки тоді можна розраховувати на розумні і свідомі дії, боротися з панікою. Це збереже життя тисячі людей. Тому у кінці 1988 року був переглянутий і змінений порядок оповіщення населення в надзвичайних ситуаціях.

Як можна у випадку небезпеки швидко оповістити людей, де б вони не знаходились?

Було вирішено використовувати сирени. Тому тепер завивання, переривчасті гудки підприємств, транспортних засобів означають новий попереджувальний сигнал оповіщення цивільної оборони „УВАГА ВСІМ!” (а не „Повітряна тривога!”).

Почувши його, не панікуйте. негайно ввімкніть на роботі, удома радіо, радіотрансляційні і телевізійні приймачі для прослуховування екстреного повідомлення місцевих органів влади або територіальних органів управління цивільного захисту.

Щоб поінформувати про загрозу небезпеки тих, у кого немає радіо і телевізора, а також тих, хто працює у полі, у лісі, на будівництвах і в інших віддалених місцях, використовують телефон, пересувні гучномовні установки, посилюючі на мотоциклах і конях.

Основний засіб оповіщення населення — передача повідомлення по радіо і телебаченню.

Відповідальність за організацію та здійснення своєчасного оповіщення населення і доведення до нього необхідної інформації покладена на відповідальні територіальні органи управління цивільного захисту.

Крім того, з метою скорочення терміну доведення інформації про загрозу радіоактивного і хімічного зараження, катастрофічного затоплення до населення, що знаходиться на потенційно небезпечних об'єктах і безпосередньо поблизу них, а також у транспортних засобах, рішенням начальників цивільного захисту оповіщення вказаного населення може бути покладене на начальників цивільного захисту відповідних об'єктів і транспортних засобів. При цьому передбачається можливість оповіщення вказаного населення також і територіальними органами.

На кожний випадок надзвичайних умов місцеві органи цивільного захисту готують приблизні варіанти повідомлень, які потім, з урахуванням конкретних подій, коригуються.

Інформація передається протягом 5 хвилин після подачі звукових сигналів (сирени, гудки тощо). Вислухавши повідомлення управління (відділу) з питань надзвичайних ситуацій та цивільного захисту населення області (району, міста), кожний повинен діяти без паніки і метушні відповідно до отриманих вказівок.

Розглянемо варіант дій, наприклад, при можливому землетрусі: „*Увага!* Говорить відділ з питань надзвичайних ситуацій та цивільного захисту населення міста. Громадяни! У зв'язку з можливим землетрусом вживайте необхідні заходи безпеки. Відключіть газ, воду, електрику, загасіть вогонь у печах. Оповістіть про це сусідів. Візьміть необхідний одяг, документи, продукти харчування, воду і виходьте на вулицю. Надайте допомогу старим, хворим. Займіть місце подалі від будівель і ліній електропередач. Якщо під час першого поштовху ви опинилися у приміщенні, встаньте у дверний або балконний проріз. Зберігайте спокій, порядок і витримку. Слідкуйте за нашими повідомленнями”.

Висновок.

Таким чином оповіщення і інформування населення в районі надзвичайної ситуації є основною складовою при збереженні життя та здоров'я населення при настанні надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру.

Список використаних джерел

1. Закон України від 2 жовтня 2012 року № 5403-VI „Кодекс ЦЗ України”.
2. ПКМУ України від 26 червня 2013 р. № 443 „Про затвердження Порядку підготовки до дій за призначенням органів управління та сил ЦЗ”.
3. ПКМУ України від 26 червня 2013 р. № 444 „Про затвердження Порядку здійснення навчання діям у надзвичайних ситуаціях”.
4. ПКМУ від 15 лютого 1999 р. № 192 „Про затвердження Положення про організацію оповіщення та інформування у надзвичайних ситуаціях”.
5. Наказ МВС України від 26.12.2014 р. № 1406 „Про затвердження Положення про штаб з ліквідації наслідків НС та Видів оперативно-технічної і звітної документації штабу з ліквідації наслідків НС”.

УДК: 351.862

*Потеряйко С.П., к.військ.н., доцент,
Барило О.Г., к.т.н., с.н.с.,*

**ІЄРАРХІЧНА МОДЕЛЬ ПОРІВНЯННЯ
АЛЬТЕРНАТИВНИХ МЕТОДІВ ОРГАНІЗАЦІЇ ВЗАЄМОДІЇ**

Анотація. Досліджено наукові підходи щодо визначення раціонального методу організації взаємодії. Розроблено систему показників та ієрархічну модель порівняння альтернативних методів організації взаємодії керівником з ліквідації надзвичайної ситуації та розрахункову задачу визначення розподілу пріоритетів між вищезазначеними методами.

Ключові слова: надзвичайна ситуація, організація взаємодії, ієрархічна модель, ситуаційний метод.

Постановка проблеми. Проведений аналіз виникнення надзвичайних ситуацій в Україні за останні роки показав, що їх кількість залишається незмінно високою, але, при цьому, має місце негативна тенденція зростання масштабів їх негативних наслідків. Тільки за минулий рік в Україні виникло 148 надзвичайних ситуацій, внаслідок яких загинуло 242 особи та 962 – постраждало.

Вищезазначене свідчить про наявність недоліків у роботі керівників усіх ланок управління від державного до об'єктового. Важливою складовою процесу управління в єдиній державній системі цивільного захисту як у режимі її повсякденного функціонування, так і під час реагування на надзвичайні ситуації є організація, підтримання та, за необхідності, відновлення взаємодії між підрозділами, що залучаються до ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій. Дослідженню загальних питань організації взаємодії приділялася увага науковців [1-6], але моделювання процесу організації взаємодії залишається недостатньо дослідженим.

Постановка завдання Дослідити наукові підходи щодо моделювання методів організації взаємодії керівником органу управління у надзвичайній ситуації.